

กฎหมายที่มีผลกระทบหรือเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีเสมือนจริงของประเทศสหพันธรัฐรัสเซีย

นัฐกานต์ ขำยัง*

แนวโน้มการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมในสหพันธรัฐรัสเซีย ที่มีการคาดการณ์จนถึงปี ค.ศ. ๒๐๓๐ จะมีทิศทางการพัฒนาในด้านต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้^๑

(๑) เทคโนโลยีด้านข้อมูลและการสื่อสาร (Information and Communication Technologies (ICT)) การพัฒนาในด้านดังกล่าวจะทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น และยังส่งผลต่อการบริหารธุรกิจของภาคเอกชนและการบริหารจัดการภาครัฐให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งก่อให้เกิดระบบการจัดการศึกษารูปแบบใหม่ ตลอดจนรูปแบบการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลที่ครอบคลุมและหลากหลายยิ่งขึ้น

(๒) ยารักษาโรคและการสาธารณสุข (Medicine and health) การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนและการมีอายุขัยที่ยาวนานเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลและเป็นตัวชี้วัดสำหรับยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและความมั่นคงของประเทศ

(๓) เทคโนโลยีชีวภาพ (Biotechnology) เทคโนโลยีชีวภาพจะมีบทบาทสำคัญสำหรับทิศทางการพัฒนาประเทศในอนาคต ดังจะเห็นได้จากแนวโน้มและการเปลี่ยนแปลงทางด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงาน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดแผนระยะยาวเพื่อให้เกิดความมั่นคงด้านอาหาร วัตถุดิบ การแพทย์ และทรัพยากร

(๔) การพัฒนาผลิตภัณฑ์และนาโนเทคโนโลยี (New materials and nanotechnology) เทคโนโลยีดังกล่าวเป็นส่วนสำคัญที่จะนำมาใช้ในกระบวนการผลิตและภาคการบริการ (production processes and the service sectors) โดยเฉพาะอุตสาหกรรมยานยนต์และยานอวกาศ อุตสาหกรรมการต่อเรือ อุตสาหกรรมอาหาร การก่อสร้าง การทำเหมือง และด้านเภสัชศาสตร์และอุปกรณ์การแพทย์

(๕) การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม (Rational use of nature) ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีส่วนในการทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ซึ่งในอนาคตทั่วโลกต่างต้องเผชิญกับวิกฤตด้านทรัพยากร การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (climate change) ภาวะมลพิษ

*นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการพิเศษ ฝ่ายกฎหมายสาธารณสุข กองกฎหมายสวัสดิการสังคม สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

^๑Alexander V. Sokolov, Alexander A. Chulok, Vladimir R. Mesropyan , “ LONG-TERM SCIENCE AND TECHNOLOGY POLICY – RUSSIAN PRIORITIES FOR 2030 ” , Basic Research Program Working Papers, Series: Science Technology and Innovation, WP BRP219/STI/2013, น. ๒๕ - ๓๔, สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๕, จาก <https://wp.hse.ru/data/2013/10/09/1280362700/19STI2013.pdf>

และความหลากหลายทางชีวภาพจึงมีความจำเป็นต้องสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (green growth) ตลอดจนการสร้างสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและการควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์และการใช้เทคโนโลยีมิให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

(๖) การคมนาคมขนส่งและเทคโนโลยีทางอวกาศ (Transportation and space system) เทคโนโลยีดังกล่าวเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและมีส่วนในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมที่เป็นพื้นฐานหลักของประเทศ (country's innovation – based development)

(๗) การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า (Energy efficiency and energy saving) การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนเป็นนโยบายสำคัญของประเทศและการวิจัยและพัฒนาในเรื่องดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางการตลาดของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ (radical transformation of traditional markets)

จากแนวโน้มดังกล่าว แสดงให้เห็นได้ว่า สหพันธรัฐรัสเซียเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม (Science Technology and Innovation STI policy) เพื่อใช้เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศ ตลอดจนส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งเมื่อกล่าวถึงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่จะมีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงโลกในอนาคต การเกิดขึ้นของเทคโนโลยีเสมือนจริงย่อมส่งผลกระทบต่อการค้า การเงิน การต่าง ๆ ในสหพันธรัฐรัสเซีย ที่แม้จะไม่ปรากฏว่ามีการตรากฎหมายเฉพาะเพื่อกำกับดูแลการใช้เทคโนโลยีเสมือนจริงโดยตรง แต่การใช้หรือการเกิดขึ้นของเทคโนโลยีดังกล่าว ก็ส่งผลกระทบหรือมีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายของประเทศ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ข้อมูลและการสื่อสาร ตลอดจนระบบการแพทย์และสาธารณสุข สรุปได้ดังนี้

๑. กฎหมายเพื่อกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนงานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี^๒

การพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นนโยบายพื้นฐานของสหพันธรัฐรัสเซียซึ่งนโยบายดังกล่าวได้นำมาบัญญัติไว้ในกฎหมายระดับสหพันธรัฐ ได้แก่ Federal law of

^๒A M Kamalyan and M A Egorova, “International scientific and technical cooperation as an independent direction of foreign policy: Russian and French experience”, Journal of Physics: Conference Series 2020 *J. Phys.: Conf. Ser.* 1685 012002, น. ๑ - ๔, สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๕, จาก https://www.Researchgate.net/publication/347081660_International_scientific_and_technical_cooperation_as_an_independent_direction_of_foreign_policy_Russian_and_French_experience/link/5fdb3b75299bf14088170935/download

23.08.1996 No. 127-FZ “On Science and State Scientific and Technical Policy” มีสาระสำคัญเพื่อกำหนดความสัมพันธ์ระหว่าง (relations between) กิจกรรมด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (subjects of scientific and technical activities) หน่วยงานของรัฐ (government bodies) และผู้บริโภคและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (consumer of scientific and scientific and technical products) ทั้งในส่วนที่เป็นผลงานและการให้บริการ (works and services) ตลอดจนกำหนดบทบาทผู้ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสนับสนุนของรัฐสำหรับกิจกรรมด้านนวัตกรรม ภายใต้ Article 4 (6) (8) ผู้วิจัย (a researcher) ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีสิทธิในการสมัครเพื่อเข้าร่วมในกิจกรรมด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่จัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ เช่น การฝึกงาน (internships) การเจรจาทางธุรกิจ (business trips) หรือการเผยแพร่ผลงานวิชาการในต่างประเทศ และ Article 5 (5) ให้สิทธิแก่องค์กรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (the scientific organization) ในการสร้างความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับองค์กรต่างชาติหรือที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศภายใต้กฎหมายของสหพันธรัฐรัสเซียและสนธิสัญญา ระหว่างประเทศ นอกจากนี้ Article 16 ก็กำหนดรองรับให้องค์กรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสามารถเข้าร่วมกิจกรรมหรือเข้าร่วมในการฝึกอบรมหรือจัดทำโครงการร่วมกับองค์กรหรือสมาคมด้านวิทยาศาสตร์หรือเทคโนโลยีต่างประเทศได้ รวมทั้งการทำสัญญาหรือข้อตกลงต่าง ๆ กับองค์กรต่างประเทศในการดำเนินงานร่วมกันในสหพันธรัฐรัสเซียหรือในต่างประเทศภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายของสหพันธรัฐรัสเซีย และหากกล่าวถึงการดำเนินการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีระดับรัฐ สหพันธรัฐรัสเซียจะมีส่วนเกี่ยวข้องและสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีบนพื้นฐานของสนธิสัญญา ระหว่างประเทศ ดังนั้น Federal law of 23.08.1996 No. 27-FZ จึงกำหนดความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างประเทศในสามระดับ ได้แก่ บุคคลที่เป็นผู้วิจัย องค์กรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และความสัมพันธ์ระดับรัฐ

นอกจาก Federal law of 23.08.1996 No. 27-FZ แล้ว ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของสหพันธรัฐรัสเซียยังขับเคลื่อนโดยนโยบายทางบริหารที่สำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีเสมือนจริง ได้แก่ แผนงานระยะยาวเพื่อการริเริ่มและสร้างสรรค์เทคโนโลยีแห่งชาติ^๓ (a long-term complex program “National technological initiative”) ซึ่งมีเป้าหมายในการชี้นำทิศทางของประเทศโดยอาศัยเทคโนโลยีขั้นสูงรูปแบบใหม่เชิงกลยุทธ์การตลาดแบบไร้พรมแดน (new high-tech global market) เพื่อสร้างเครือข่ายและลดระยะห่างระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค และให้ความสำคัญกับ

^๓Natalia Yaskova, “ On implementation of tasks of the National technological initiative”, MATEC Web of Conferences 212, 09004 (2018), น. ๑ -๓, สืบค้นเมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕, จาก https://www.matec-conferences.org/articles/mateconf/pdf/2018/71/mateconf_icre2018_09004.pdf

ความต้องการของผู้บริโภคเป็นสำคัญ แผนงานดังกล่าวจึงเป็นไปเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยการพัฒนาด้านเทคโนโลยีเพื่อประโยชน์ด้านความมั่นคงปลอดภัยและเสถียรภาพทางการเงินของประเทศ แผนงาน National technological initiative เริ่มดำเนินการในปี ค.ศ. ๒๐๑๖ ซึ่งเป็นช่วงเวลาแห่งการปฏิรูปเทคโนโลยีในทุกมิติ เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตและการดำเนินกิจกรรมของบุคคลอันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงด้านการตลาดเป็นการตลาดแบบไร้พรมแดน เพื่อทำประโยชน์ทางการค้าหรือการตลาดให้เป็นที่ยอมรับทั่วโลก โดยกลยุทธ์เชิงการตลาดที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีเสมือนจริงภายใต้แผนงาน National technological initiative ได้แก่ “NeuroNet” ซึ่งเป็นกลยุทธ์เพื่อพัฒนาความรู้เกี่ยวกับสมองของมนุษย์ และการนำมาใช้ประโยชน์ด้านการติดต่อสื่อสารและการแลกเปลี่ยนข้อมูล “NeuroNet roadmap” ได้รับการอนุมัติแผนขั้นตอนการดำเนินการในเดือนธันวาคม ค.ศ. ๒๐๑๖ โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มศักยภาพสมองของมนุษย์ และพัฒนาอุปกรณ์ที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ในที่นี้ คือ การพัฒนาการใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง (the development of such areas as virtual reality, virtual assistants) เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา ยา และเกษตรกรรม นอกจากนี้ ได้มีการจัดตั้งองค์กรสำหรับการพัฒนาและส่งเสริมด้านเทคโนโลยีเสมือนจริง เรียกว่า “The center of the National Technology Initiative on Neurotechnologies and Technologies of Virtual and Augmented Realities” ภายใต้การดูแลและบริหารจัดการของมหาวิทยาลัย “the Far Eastern Federal University” ศูนย์ดังกล่าวจะทำหน้าที่ในการพัฒนากลยุทธ์การตลาดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อพัฒนาความรู้เกี่ยวกับสมองของมนุษย์และการเข้าถึงการตลาดแบบไร้พรมแดน

๒. กฎหมายเพื่อการกำกับดูแลด้านข้อมูลและการสื่อสาร

สหพันธรัฐรัสเซียเป็นประเทศหนึ่งที่มีการกำกับดูแลด้านข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารอย่างเคร่งครัด และได้มีการออกกฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ เพื่อควบคุมและกำกับดูแลโครงสร้างพื้นฐานของระบบอินเทอร์เน็ต สื่อหรือข้อมูลออนไลน์ และการสื่อสารส่วนบุคคล โดยรัฐบาลหรือหน่วยงานภาครัฐมีอำนาจในการควบคุมระบบการสื่อสารรูปแบบออนไลน์ต่าง ๆ เช่น การสั่งปิดเครือข่ายการให้บริการในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งในประเทศ หรือการปิดกั้นการรับรู้ข้อมูลจากการสื่อสารหรือข้อมูลจากภายนอกประเทศ^๔ (cutting Russia off from the World Wide Web) ซึ่งในหัวข้อนี้จะได้กล่าวถึงสาระสำคัญของกฎหมายที่มีผลเป็นการ

^๔ “National technological initiative(STI) Venture Fund”, 2021/12/21, สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๕, จาก [https://tadviser.com/index.Php/Article:National_Technology_Initiative_\(STI\)#National_Technology_Initiative_.28STI.29_Venture_Fund](https://tadviser.com/index.Php/Article:National_Technology_Initiative_(STI)#National_Technology_Initiative_.28STI.29_Venture_Fund)

^๕ “Russia: Growing Internet Isolation, Control, Censorship”, Authorities Regulate Infrastructure, Block Content June 18, 2020, สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๕, จาก <https://www.Hrw.org/news/2020/06/18/russia-growing-internet-isolation-control-censorship>

ควบคุมการใช้อินเทอร์เน็ตและการติดต่อสื่อสาร ตลอดจนข้อมูลข่าวสารรูปแบบออนไลน์ต่าง ๆ ที่สำคัญในประเทศสหพันธรัฐรัสเซีย ซึ่งอาจมีผลกระทบหรือเกี่ยวข้องกับ การใช้ระบบเทคโนโลยีเสมือนจริง ดังนี้

๒.๑ The Russian Federal Law N90-FZ ,“On the Introduction of Changes to the Federal Law ‘On Communications and ‘On Information, Information Technologies and Information Protection’”, “the sovereign Internet Law”

“the sovereign Internet Law”^๖ มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ค.ศ. ๒๐๑๙ และจะมีผลใช้บังคับเต็มรูปแบบในเดือนมกราคม ค.ศ. ๒๐๒๑ มีสาระสำคัญเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายระดับสหพันธรัฐสองฉบับ ได้แก่ the Federal Law ‘On Communications’ และ the Federal Law ‘On Information, Technologies and Information Protection’ โดยกำหนดกลไกสำคัญในการควบคุมการใช้ระบบอินเทอร์เน็ตในสหพันธรัฐรัสเซีย ได้แก่

(๑) กำหนดให้ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (Internet Service Providers ISPs) ต้องติดตั้งอุปกรณ์ทางเทคนิคในการบริหารจัดการเครือข่าย (installation of technical equipment on the networks) เพื่อป้องกันการคุกคามที่ส่งผลให้ระบบอินเทอร์เน็ตขาดความเสถียร ปกป้องความปลอดภัยในการใช้บริการระบบ และเพื่อให้ระบบใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การติดตั้งอุปกรณ์ทางเทคนิคดังกล่าวจะมีความเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ในการตรวจสอบ (inspection) เป็นหลัก

(๒) กำหนดหน่วยงานของรัฐ (designating the governmental body) ที่จะทำหน้าที่ในการประสานงานการดำเนินการตาม (๑)

(๓) ให้อำนาจแก่หน่วยงานตาม (๒) ในการกำกับดูแลและติดตามตรวจสอบระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและการติดต่อสื่อสารของประชาชนผู้ใช้บริการระบบอินเทอร์เน็ต “to monitor the internet and public communications networks” เพื่อตรวจจับหรือตรวจสอบการคุกคามต่อระบบ ความเสถียร และความมั่นคงปลอดภัยของระบบ

(๔) หน่วยงานที่ได้รับมอบหมายตาม (๒) จะทำหน้าที่ในฐานะหน่วยงานกลางที่รับผิดชอบกำกับดูแล ตลอดจนบริหารจัดการ การติดต่อสื่อสารของประชาชนผู้ใช้บริการระบบอินเทอร์เน็ต ในกรณีที่มีการคุกคามต่าง ๆ เกิดขึ้น (in case of a potential threat, should function as the centralized authority over public networks)

^๖Veni Markovski, Alexey Trepkhalin, “Country Focus Report: Russian Federation Internet-Related Laws and United Nations Deliberations”, 19 January 2021 GE-006), น. ๑ - ๕, สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๕, จาก <https://itp.cdn.icann.org/en/files/government-engagement-ge/ge-006-19jan21-en.pdf>

(๕) กำหนดหลักการพื้นฐานเพื่อนำไปสู่แนวคิดในการจัดตั้งระบบอินเทอร์เน็ตกลางของประเทศ “postulating the creation of a “national domain name system””

ในการปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมาย (“the sovereign Internet Law”) อยู่ภายใต้หน้าที่และความรับผิดชอบของกระทรวงเพื่อการพัฒนาดิจิทัล การสื่อสาร และสื่อสารมวลชน (the Russian Ministry of Digital Development, Communications and Mass Media) และหน่วยงานระดับสหพันธรัฐที่กำกับดูแลด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร “The federal Service for Communications, Information Technology and Mass Media Oversight (Roskomnadzor)” ทั้งนี้ ในการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว มีการคาดการณ์ว่าสหพันธรัฐรัสเซียมีความมุ่งหมาย ๓ ประการ ดังนี้^๗

๑) การสร้างกระบวนการหรือกลไกที่มีประสิทธิภาพในการกำกับดูแลการใช้อินเทอร์เน็ตภายในประเทศ ทำให้รัฐสามารถควบคุมข้อมูลข่าวสาร และป้องกันมิให้มีการเผยแพร่ข่าวสารที่รัฐเห็นว่าไม่เหมาะสม

๒) ทำให้รัฐเป็นศูนย์กลางและองค์กรกำกับดูแลการใช้ระบบอินเทอร์เน็ต เช่น การสร้างระบบควบคุมจากส่วนกลางในการใช้ระบบอินเทอร์เน็ต โดยการควบคุมระบบข้อมูลข่าวสารที่มีการเชื่อมโยงระหว่างกันข้ามพรมแดน ตลอดจนความพยายามในการแยกระบบการให้บริการอินเทอร์เน็ตแห่งชาติ ออกจากระบบอินเทอร์เน็ตที่มีความเป็นสากล (an attempt to enable the isolation of a network from a global internet) ทำให้สหพันธรัฐรัสเซียสามารถเปิดหรือปิดรับข้อมูลข่าวสารที่จะเข้ามาภายในประเทศได้

๓) การขยายแนวคิดในการให้รัฐเป็นผู้ควบคุมระบบการให้บริการอินเทอร์เน็ต เพื่อสร้างบรรทัดฐานและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ดังจะเห็นได้ข้อเสนอให้มีการจัดตั้งระบบอินเทอร์เน็ตกลางของประเทศ “national domain name system”

^๗Alena Epifanova, “Deciphering Russia’s “Sovereign Internet Law” Tightening Control and Accelerating the Splinternet” , German Council on Foreign Relations DGAP ANALYSIS, No.2 January 2020), น. ๒ -๓, สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๕, จาก [https:// dgap . org / sites / default / files /article_pdfs/dgap-analyse_2-2020_epifanova_0.pdf](https://dgap.org/sites/default/files/article_pdfs/dgap-analyse_2-2020_epifanova_0.pdf)

๒.๒ the Federal Law No. 236-FZ “On the Activities of Foreign Entities on the Internet Telecommunications Network in the Territory of the Russian Federation”

“the Federal Law No. 236-FZ”^{๙๙} มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม ค.ศ. ๒๐๒๑ เพื่อกำหนดเงื่อนไขในการกำกับดูแลการสื่อสารผ่านระบบอินเทอร์เน็ตที่ดำเนินการโดยบุคคลต่างชาติและองค์กรต่างประเทศในดินแดนของสหพันธรัฐรัสเซีย (foreign persons and entities on the territory of the Russian Federation; hereinafter referred to as “Foreign Entity(ies)”) ทั้งนี้ เงื่อนไขที่กฎหมายดังกล่าวนำมาใช้บังคับมีเป้าหมายเพื่อติดตามแหล่งข้อมูลข่าวสารออนไลน์ต่าง ๆ ที่มีการเผยแพร่ภายในประเทศซึ่งวัดจากปริมาณผู้ใช้ในดินแดนของสหพันธรัฐรัสเซียที่ต้องมีจำนวนมากกว่า ๕๐๐,๐๐๐ คนต่อวัน (with daily audience of more than 500,000 users in the territory of Russia) โดยกำหนดหน้าที่แก่บุคคลหรือองค์กรต่างประเทศผู้เป็นเจ้าของแหล่งข้อมูลที่มีการเผยแพร่ผ่านอินเทอร์เน็ต (The Law may apply to owners of any information resources on the Internet) เช่น เว็บไซต์ (internet site) เนื้อหาข้อมูลที่แสดงบนเว็บไซต์ (pages on the website) ระบบข้อมูล (information system) หรือซอฟต์แวร์ที่ใช้ในอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น โปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือแอปพลิเคชันที่ใช้บนโทรศัพท์มือถือ (software for electronic computing devices; for example, computer software or mobile apps) ให้ต้องดำเนินการต่าง ๆ ดังนี้^{๑๐}

^{๙๙}RYBALKIN GORTSUNYAN PARTNERS, “Legal Alert ANALYSIS OF FEDERAL LAW NO. 236-FZ “ON THE Activities OF FOREIGN ENTITIES ON INTERNET TELECOMMUNICATIONS NETWORK IN THE TERRITORY OF THE RUSSIAN FEDERATION”, 26 November 2021, สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๕, จาก <https://www.rgp.legal/wp-content/uploads/2021/11/DOWNLOAD-1.pdf>

^{๑๐}this law applies to foreign legal entities, foreign organizations that are not legal entities, foreign citizens and stateless persons operating on the Internet on the territory of the Russian Federation; RYBALKIN GORTSUNYAN PARTNERS, “Legal Alert ANALYSIS OF FEDERAL LAW NO. 236-FZ “ON THE Activities OF FOREIGN ENTITIES ON INTERNET TELECOMMUNICATIONS NETWORK IN THE TERRITORY OF THE RUSSIAN FEDERATION”, <https://www.rgp.legal/wp-content/uploads/2021/11/DOWNLOAD-1.pdf>

^{๑๐}“Overview of the Federal Law No. 236-FZ “On the Activities of Foreign Persons on the Internet Information and Telecommunication Network in the Territory of the Russian Federation””, 20 July 2021, สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๕, จาก https://www.unicon.ru/en/insights/publication/Overview_of_the_Federal_Law_No_236_FZ/

(๑) จัดทำแบบฟอร์มอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้ประชาชนและองค์กรต่าง ๆ ของสหพันธรัฐรัสเซียสามารถแจ้งคำติชมหรือคำเสนอแนะได้ (develop an electronic feedback form for Russian citizens and organisations)

(๒) กำหนดรหัสส่วนบุคคล (create a personal account) กับองค์กรกำกับดูแลด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสหพันธรัฐรัสเซีย (The Roskomnadzor website) เพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานของรัฐ และใช้ในการลงทะเบียนเป็นผู้ดำเนินการต่างชาตินสหพันธรัฐรัสเซีย (Register of Foreign Persons)

(๓) กำหนดให้มีการจัดตั้งสาขาหรือสำนักงานของผู้ดำเนินการต่างชาติ ซึ่งบัพัญญติในส่วนนี้จะมผลใช้บังคับในวันที่ ๑ มกราคม ค.ศ. ๒๐๒๒ ดังนั้น หากยังไม่มีการจัดตั้งสาขาหรือสำนักงาน ผู้ดำเนินการต่างชาติมีหน้าที่ต้องจัดตั้งสาขา (branch) สำนักงานตัวแทน (representative office) หรือจัดตั้งนิติบุคคลสัญชาติรัสเซีย (establish a Russian legal entity) ภายในวันที่ ๑ มกราคม ค.ศ. ๒๐๒๒

(๔) ปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลในประเทศสหพันธรัฐรัสเซีย และคำสั่งของหน่วยงานของรัฐ และเป็นตัวแทนผู้มีส่วนได้เสียขององค์กรต่างประเทศในศาล

(๕) ลบข้อมูลที่มีลักษณะเป็นการละเมิดหรือขัดต่อกฎหมายของสหพันธรัฐรัสเซีย หรือจำกัดการเข้าถึงข้อมูลนั้น

(๖) จัดส่งข้อมูลต่าง ๆ ให้แก่องค์กรกำกับดูแลด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสหพันธรัฐรัสเซีย “Roskomnadzor” ตามที่มีการร้องขอ ทั้งนี้ Roskomnadzor จะทำหน้าที่ในการติดตามตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล (monitoring of information resources) และอนุมัติวิธีการในการพิจารณา กำหนดจำนวนผู้ใช้ในแต่ละวัน ซึ่งในกรณีที่มีจำนวนผู้ใช้ในดินแดนของสหพันธรัฐรัสเซียในแต่ละวันน้อยกว่า ๕๐๐,๐๐๐ คน เป็นระยะเวลาสามเดือน ผู้ดำเนินการสามารถยื่นเรื่องต่อ Roskomnadzor เพื่อขอยกเว้นการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ดำเนินการต่างชาติกับ Roskomnadzor ได้ หรือในกรณีที่จำนวนผู้ใช้น้อยกว่าที่กำหนดไว้เป็นระยะเวลาหกเดือน Roskomnadzor สามารถพิจารณา ยกเว้นการขึ้นทะเบียนให้แก่ผู้ดำเนินการนั้นได้ตามที่เห็นสมควร แม้จะไม่มีกรณียื่นเรื่องขอยกเว้นจากผู้ดำเนินการดังกล่าว

ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย มีมาตรการลงโทษต่าง ๆ (restriction or/and ban) เช่น การห้ามการโฆษณาหรือห้ามการเปิดเผยแหล่งที่มาของข้อมูลซึ่งเป็นเป้าหมายของการโฆษณา นั้น การจำกัดหรือห้ามการโอนเงิน การห้ามการส่งผ่านข้อมูลส่วนบุคคลข้ามพรมแดน หรือการจำกัดหรือการห้ามการเข้าถึงแหล่งข้อมูล รวมทั้งการห้ามการแสดงผลข้อมูลที่มีการสืบค้น^{๑๑} นอกจากนี้ มีการให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายฉบับดังกล่าวว่า หากพิจารณาจากถ้อยคำที่กำหนดไว้ใน

^{๑๑}อ้างแล้ว, เชิงอรรถที่ 8

กฎหมายแล้ว กฎหมายฉบับนี้จะใช้บังคับกับบุคคลธรรมดาด้วย เช่น bloggers, streamers อย่างไรก็ตาม บริบทของกฎหมายมิได้มีแนวโน้มให้รวมถึงบุคคลธรรมดา เนื่องจากวัตถุประสงค์ของกฎหมายมุ่งเน้นการบังคับใช้กับบริษัทผู้ประกอบการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศรายใหญ่ (based on literal understanding of the Law wording, its requirements can also apply to individuals (for example, bloggers, streamers or other public persons on the Internet). However, the scope of the Law is not likely to include these individuals, since the purpose of the Law is primarily to affect foreign IT giants (for example, Google or Facebook) ดังนั้น จากการคาดการณ์ของผู้เชี่ยวชาญ กฎหมายฉบับนี้จะส่งผลกระทบต่อบริษัทผู้ประกอบการต่างชาติรายใหญ่^{๑๒} เช่น Facebook Twitter Google Bings G-mail WhatsApp หรือ Telegram messengers

๓. กฎหมายเกี่ยวกับระบบการแพทย์และสาธารณสุข

ประเทศสหพันธรัฐรัสเซียได้นำเทคโนโลยีเสมือนจริงมาใช้เพื่อประโยชน์ในด้านการแพทย์ เช่น การผ่าตัด หรือการฝึกปฏิบัติทางการแพทย์ หรือการรักษาหรือฟื้นฟูผู้ป่วยด้วยโรคเกี่ยวกับระบบประสาท อีกทั้งการใช้กลยุทธ์เพื่อพัฒนาความรู้เกี่ยวกับสมองของมนุษย์และการนำมาใช้ประโยชน์ด้านการติดต่อสื่อสารและการแลกเปลี่ยนข้อมูล “NeuroNet roadmap” ก็เป็นแผนงานสำคัญของประเทศสหพันธรัฐรัสเซียภายใต้แผนงาน “National technological initiative” และเมื่อพิจารณาบริบทด้านกฎหมายการแพทย์ของประเทศสหพันธรัฐรัสเซียที่จะได้รับประโยชน์หรือมีความเกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง อาจกล่าวได้ว่ากฎหมายเกี่ยวกับการแพทย์ทางไกล (telemedicine) เป็นการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้กับระบบการแพทย์ โดยวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การเข้าถึงความช่วยเหลือด้านการแพทย์ผ่านทางระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ไม่ว่าจะเป็นการให้คำปรึกษาหรือแนะนำทางการแพทย์แก่ผู้ป่วยหรือการปรึกษาหารือระหว่างแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาแนวทางวินิจฉัยหรือรักษาโรค (medical advice and case conferences) รวมทั้งการติดตามผลด้านสุขภาพของผู้ป่วยผ่านทางระบบเทคโนโลยีดังกล่าว (distant monitoring of a patient’s health)^{๑๓} ซึ่งในหัวข้อนี้จะได้กล่าวถึงหลักการและสาระสำคัญของกฎหมายว่าด้วยการแพทย์ทางไกล สรุปได้ดังนี้

^{๑๒}อ้างแล้ว,เชิงอรรถที่ 10

^{๑๓}Gorodissky & Partners, “Telemedicine law in Russia”, February 20 2018, สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๕, จาก <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=8a2ad156-7c52-40fa-8856-0ae6c32bc88c>

the Federal Law of July 29, 2017 No. 242-FZ “On Amending Certain Legislative Acts of the Russian Federation on the Use of Information Technologies in the Field of Health Protection”

“Federal Law No. 242-FZ”^{๑๔} มีผลใช้บังคับในเดือนมกราคม ค.ศ. ๒๐๑๘ โดยกฎหมายดังกล่าวได้แก้ไขเพิ่มเติม the Federal Law of November 21, 2011 No. 323-FZ “On the Basics of Protecting the Health of Citizens in the Russian Federation” เพื่อให้ครอบคลุมถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการแพทย์ทางไกล “telemedicine/telehealthcare technologies” โดยกฎเกณฑ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับการแพทย์ทางไกล มีสาระสำคัญสองส่วน ได้แก่ ๑) กฎเกณฑ์เกี่ยวกับการรักษาพยาบาล (medical care) และ ๒) การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (protection of personal data) ซึ่งกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการรักษาพยาบาลกำหนดไว้ในกฎหมายระดับสหพันธรัฐ (Federal Law No. 242-FZ, Federal Law No. 323-FZ) และมีการกำหนดรายละเอียดเพิ่มเติมไว้ในกฎหมายลำดับรอง (by-laws), Order of the Ministry of Health of Russia dated November 30, 2017 No. 965n “On Approval of the Organization and Provision of Medical Care Using Telemedicine Technologies”^{๑๕} ทั้งนี้ กฎหมายว่าด้วยการแพทย์ทางไกลกำหนดความหมายของคำว่า “telemedicine/telehealthcare technologies” ว่าเป็นเทคโนโลยีสารสนเทศ (information technologies that provides:) ที่นำมาใช้ในเรื่องดังต่อไปนี้^{๑๖}

^{๑๔}In Russia, rules on telehealth were adopted in 2017. On 29 July 2017, Article 36.2, governing telemedicine, was added to the Federal Law “On Basics of Health Protection of Citizens in Russia” No.323-FZ dated 21 November 2011 (the “Health Protection Law”), <https://www.dlapiperintelligence.com/telehealth/countries/index.html?t=01-availability-of-telehealth&c=RU>

^{๑๕}Ekaterina Nikolayevna Karyagina, Rozaliosifovna Sitdikova, “Telemedicine: The Concept and Legal Regulation in Russia, Europe, and USA”, *Journal of History Culture and Art Research*, 8(4), 417-424. December 2019), น. ๔๑๘ – ๔๑๙, สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๕, จาก https://www.researchgate.net/publication/338546281_Telemedicine_The_Concept_and_Legal_Regulation_in_Russia_Europe_and_USA/link/5e1bca7892851c8364c8dd43/download

^{๑๖}REGULATION IN THE TELEHEALTHCARE SECTOR IN RUSSIA: LEGAL DEVELOPMENTS, the Corporate and Commercial Law Department, GRATA International (Moscow), สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๕, จาก https://gratanet.com/Laravel-filemanager/files/3/0_russia-telemedicine-regulation-august2017-enfnl.pdf

(๑) การติดต่อสื่อสารทางไกล (remote interaction) ระหว่างแพทย์ (medical professionals between each other) ด้วยกันเอง หรือกับผู้ป่วย (patients) หรือตัวแทนของผู้ป่วย (their legal representatives)

(๒) การระบุตัวตน (identification) และการพิสูจน์ตัวตน (authentication) ของบุคคลตาม (๑) และเพื่อประโยชน์ในการระบุและพิสูจน์ตัวตนของบุคคลที่ใช้ระบบเทคโนโลยีการแพทย์ทางไกล (all participants in remote medical communication) กฎหมายว่าด้วยการแพทย์ทางไกลได้กำหนดให้มีการนำระบบการเข้าถึงข้อมูลและบริการมาใช้ (a unified identification and authentication system will be used) (“Gosuslugi portal”, <http://www.gosuslugi.ru/>)” ซึ่งเมื่อมีการยืนยันหรือพิสูจน์ตัวตนผ่านระบบแล้วก็จะสามารถเข้าถึงฐานข้อมูลซึ่งดำเนินการและกำกับดูแลโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐได้^{๑๗}

(๓) การเก็บข้อมูลไว้เป็นหลักฐานสำหรับการปรึกษาหารือหรือระหว่างแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาแนวทางวินิจฉัยหรือรักษาโรค และการให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาทางการแพทย์แก่ผู้ป่วย ตลอดจนการติดตามผลด้านสุขภาพของผู้ป่วย (documenting the actions they take when holding consultations, consultations, and remote medical supervision of the patient’s health) ทั้งนี้ การให้บริการทางการแพทย์ผ่านระบบการแพทย์ทางไกลจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดเกี่ยวกับการให้บริการดังกล่าวและสอดคล้องกับมาตรฐานด้านการแพทย์และสาธารณสุข (shall also be provided in accordance with the procedures for the healthcare delivery and on the basis of healthcare standards) ตลอดจนต้องปฏิบัติตามกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคล (personal data) และการรักษาความลับของผู้ป่วยด้วย (medical secrecy)

นอกจากนี้ กฎหมายว่าด้วยการแพทย์ทางไกลได้กำหนดให้มีระบบข้อมูลกลางด้านสาธารณสุข “Unified state information system in healthcare “the Unified System”” เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุขและติดต่อสื่อสารผ่านระบบบริการด้านสาธารณสุขต่างๆ ทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ได้^{๑๘} (an online platform for citizens, which offers access to healthcare services and interaction with all healthcare information systems) และยังกำหนดให้มีการจัดทำเอกสารต่าง ๆ ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-form) เช่น การออกใบสั่งยาโดยมีการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-form signed) จากแพทย์ผู้ให้คำแนะนำหรือปรึกษาหรือเจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุขผู้มี

^{๑๗} “TELEMEDICINE IN RUSSIA: EXPECTATIONS AND CHALLENGES”, 07 August 2018, สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๕, จาก <https://gowlingwlg.com/en/insights-resources/articles/2018/telemedicine-in-russia-expectations-challenges/>

^{๑๘} เท็งอ๊าง

อำนาจ ภายใต้การให้ความยินยอมของผู้ป่วยหรือตัวแทนของผู้ป่วย อย่างไรก็ตามก็ดียังคงเป็นสิทธิของผู้ป่วยที่จะเลือกให้มีการอภิบาลเป็นเอกสารที่มีการลงลายมือชื่อของแพทย์ก็ได้

กฎหมายว่าด้วยการแพทย์ทางไกล จึงมีประโยชน์และมีความมุ่งหมาย ดังนี้^{๑๙}

(๑) การป้องกันโรค (preventive care) การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการร้องเรียนของผู้ป่วย (patient's complaints) และประวัติการรักษาของผู้ป่วย (previous case history) ตลอดจนการประเมินผลการวินิจฉัยและการรักษาเพื่อประโยชน์ในการกำกับดูแลทางการแพทย์ที่ดี (well medical surveillance)

(๒) เพื่อประโยชน์ในการประกอบการตัดสินใจว่าเป็นกรณีที่ต้องพบแพทย์เพื่อเข้ารับการรักษาหรือไม่ (whether a face-to-face visit is required)

(๓) เพื่อประโยชน์ในการรวบรวมและจัดทำระบบข้อมูลด้านสาธารณสุขของประเทศ (State health care information system)

^{๑๙} อ่างแล้ว, เชียงธรรมที่ 13